

Іванова С.М.,
завідувач відділом відкритих освітньо-наукових інформаційних систем
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ EPRINTS ЯК ЗАСОБУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

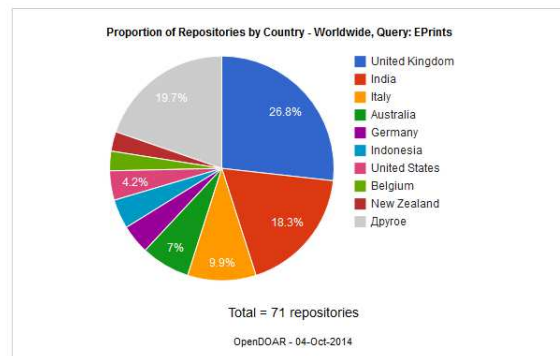
Постановка проблеми. В епоху інформаційного розвитку суспільства важливе значення для людини відіграють знання, вміння, навички та культура їх використання у житті й професійній діяльності. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у період інформатизації ставить нові завдання перед тими, хто безпосередньо пов'язує свою професійну діяльність із галуззю освіти та науки. Наукові та науково-педагогічні працівники є рушійною силою відтворення та поширення наукових ідей і розробок, зокрема, з використанням ІКТ. Процеси пошуку, аналізу та використання наукових здобутків мають забезпечуватись відповідною інформаційно-комунікаційною (ІК) підтримкою засобами ІКТ. Тому наукові та науково-педагогічні працівники повинні володіти необхідним рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності.

Основний зміст. ІК-підтримка наукової діяльності у сфері освіти здійснюється відповідно до Законів України “Про затвердження Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006-2015 роки”, “Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, Указу Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.” та ін.

Важливим засобом ІК-підтримки наукової діяльності є наукова електронна бібліотека (НЕБ), яка відіграє важливе значення у професійній діяльності та розвитку науковців у процесі проведення науково-педагогічних досліджень та обміну досвідом. Однією з найбільш поширених платформ для створення наукових електронних бібліотек і основним засобом ІК-підтримки наукової діяльності у дослідженні є система EPrints. Це одна з найбільш широко поширених систем, що використовується для формування та управління відкритими архівами та призначена для створення архівів наукових досліджень з великою різноманітністю інформаційних ресурсів (наукові статті, звіти, дисертації, монографії, навчально-методичні посібники, матеріали конференцій, дані результатів експериментів і спостережень та ін.) [1].

Система EPrints за даними реєстру OpenDOAR використовується у багатьох країнах світу, найбільше у Об'єднаному Королівстві, Індії, Італії, Австрії, що представлено на рис. 1.

Proportion of Repositories by Country - Worldwide, Query: EPrints

This chart is based on the number of repositories in each Country. However, some organisations have two or more repositories - over 20 in some cases - and this arguably skews the results.

For a different viewpoint, please see the equivalent chart for [Repository Organisations](#), in which each organisation only counts once, regardless of how many repositories it hosts.

Рис. 1. Використання системи EPrints у світі

Визначено, що структура ІК-підтримки включає два блоки: джерела та інструменти. Джерела ІК-підтримки охоплюють такі елементи як ресурси, бази даних, обмін досвідом у наукових спільнотах та ін. До інструментів відносяться засоби, що забезпечують роботу з електронними джерелами відомостей та даних, під якими розуміються матеріали у цифровому форматі, сукупність методів і прийомів, що використовуються для збирання, систематизації, зберігання, опрацювання, передавання, подання відомостей і даних у різних форматах.

Питанням використання наукових електронних бібліотек присвячені роботи зарубіжних дослідників О. Гарбо, В. Редінг, Е. Макдональд, Т. Браже та ін., які підкреслюють взаємозалежність між активним зростанням пріоритету знань та значенням електронних бібліотек. Проблематика використання електронних ресурсів, каталогів, репозитаріїв та ін. розглядається зарубіжними та вітчизняними науковцями (О. І. Віслим, О. І. Земськовим, О. Г. Фоновим, Ю. Є. Хохловим, Л. Й. Костенко, О. С. Онищенко, Т. П. Павлуші, І. А. Павлуші, О. М. Спіріна та ін.). Аналізу програмних систем для створення електронних бібліотек присвячені роботи Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінської, В. А. Резніченко, Г. Ю. Проскудіної, О. М. Овдія, А. Ю. Дорошенко та ін.

Виявлено найбільш придатні для створення НЕБ програмні засоби: DSpace, EPrints, Koher, Greenstone, GNUMTECA, Muselog. Проведений аналіз показав, що для наукових установ система EPrints є зручним засобом для забезпечення функцій НЕБ та ІК-підтримки досліджень у галузі педагогічних наук.

Для підтримки наукової діяльності наукових працівників засобами ІКТ, зокрема сервісами системи EPrints, важливим вбачається [3]: досягнення якісно нового рівня, повноти й оперативності задоволення інформаційних потреб науковців через використання ІКТ з метою підвищення якості наукових досліджень; підвищення ефективності використання сучасних наукових інформаційних ресурсів через створення інформаційного середовища;

оперативне інформування наукових та науково-педагогічних працівників про результати наукової діяльності в світі; координація наукової діяльності; забезпечення входження наукової громадськості країни до світової інформаційної громадськості та світового інформаційного ринку; забезпечення і подальший розвиток наукових зв'язків з ученими світу; забезпечення науковцям можливості відкритого доступу до необхідних інформаційних ресурсів; вільне надання результатів наукових досліджень широкому дослідницькому співтовариству; створення нових технологій наукових досліджень, ефективного інструментарію для їх проведення; запобігання втрати цінних наукових колекцій для майбутніх поколінь учених; забезпечення можливостей для наукової співпраці не тільки в регіональному, відомчому, національному, але і в міжнародному вимірі; моніторинг результатів наукової продукції.

Сучасними міжнародними організаціями, що здійснюють політику в галузі ІКТ, зокрема ЮНЕСКО, рекомендовано використовувати систему EPrints як платформу для створення НЕБ. Система EPrints передбачає відкритий доступ до інформаційних ресурсів, надає можливості їх опрацювання та моніторингу використання. Водночас її використання науковцями сприяє інтенсифікації та технологізації ведення науково-педагогічних досліджень, розвитку їхніх ІК-компетентностей [2].

Висновки. Систему EPrints доцільно використовувати для створення НЕБ в окремих наукових установах, що мають просту організаційну структуру або групах наукових установ певної галузі з орієнтацією на централізоване редагування ресурсів і адміністрування їх колекцій. Виявлено, що сервіси системи EPrints ефективно підтримують такі компоненти наукової діяльності в галузі педагогічних наук як: огляд досвіду та аналіз результатів науково-педагогічних досліджень з досліджуваної проблеми; впровадження результатів дослідження (оприлюднення, розповсюдження, використання).

Список використаних джерел

1. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: монографія / [Спірін О. М., Іванова С. М., Яцишин А. В. та ін.]; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 176 с.
2. Іванова С. М. Використання системи EPrints у науковій діяльності в галузі педагогічних наук: методичні рекомендації / С. М. Іванова – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені І.Франка, 2014 – 35 с.
3. Іванова С. М. Проблема програмного забезпечення для функціонування електронної бібліотеки [Електронний ресурс] / С. М. Іванова // Інформаційні технології і засоби навчання – 2009. – № 3(11). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/63>.